

DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15\(44\)-65-77](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15(44)-65-77)

УДК 159.92

Ковальчук Анна Сергіївна,

здобувач вищої освіти доктора філософії

кафедри психології та особистісного розвитку

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології

ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Київ, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9027-2517>

kovalchuk_anna1991@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ «СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО ДІЙНОСТІ»

Анотація. Дана стаття присвячена висвітленню теоретичних аспектів проблеми ставлення особистості до дійсності. Щодо цієї теми було проаналізовано та надано науково-методологічну базу розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників в даній сфері. З метою кращого розуміння особливостей даної проблеми, для початку ми представили окремо тлумачення поняття ставлення, що є основою для бази дослідження та розкриває внутрішню позицію до будь-чого. На основі цього поняття була надана характеристика наступним поняттям: ставлення особистості, соціальна установка та установка, що в певному розумінні є схожими за сутністю поняттями. Для більш детального упорядкування знань необхідним було розглянути та проаналізувати класифікацію ставлень особистості, що включає в себе 3 компоненти ставлення особистості. Встановлено, що одним із важливих аспектів аналізу теоретичних основ поняття ставлення особистості до дійсності є розкриття функцій системи ставлень, що пов'язані з внутрішніми змінами, які відбуваються в психіці людини через її ставлення до зовнішнього світу та до себе. Вони є рушійною силою, яка формує їх свідомість та поведінку. Також в дослідженні варто звернути увагу на існуючий своєрідний взаємозв'язок ставлення та потреб, інтересів, мотивів, емоцій та здібностей людини. У ході нашого дослідження було вивчено і узагальнено наукові джерела та представлено поняття та особливості атитюду (ставлення) зарубіжними дослідниками в області психології, його структурні компоненти та функції, що досить тісно переплітаються з вітчизняними працями. У результаті даного наукового дослідження нами було з'ясовано та узагальнено

теоретичну базу поглядів та думок з проблеми ставлення особистості до дійсності, що є актуальною проблемою, адже показує що впливає на внутрішній стан людини та його зовнішнє проявлення.

Ключові слова: особистість; ставлення; установка; соціальні установки; компонент.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві все більше почали приділяти увагу суб'єктивному опосередкованому відношенню особистості до навколишнього середовища. Вивчаючи особливості ставлення людини до дійсності, ми аналізуємо її поведінку, мотиви та емоційні реакції на життєві події. Це дозволяє краще зрозуміти сутність особистості. Людина не може існувати поза середовищем, вона в ньому зростає, спостерігає за ним, вивчає, розставляє пріоритети, формує установки та певним чином, відповідно до сили впливу на неї відповідним чином ставиться до нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ставлення особистості розкривалася як вітчизняними, так і зарубіжними вченими в галузі психології. Теоретичні основи проблеми ставлення особистості розглядаються в наукових дослідженнях О. Алфьоров, М. Басов, Е. Берн, В. Бехтерев, Д. Брунер, О. Лазурський, В. М'ясищев, Ю. Платонов, С. Рубінштейн, В. Столін, М. Rosenberg, S. Coopersmit та ін.

Теоретичне ставлення до дійсності фігурує у працях Б. Ананьєва, Ю. Громико; ставлення до навколишнього середовища (С. Дерябо, Д. Кавтарадзе, В. Ясвін та ін.).

Серед українських вчених, чиї дослідження були спрямовані на вивчення ставлення особистості, на увагу заслуговують роботи М. Кузнецова, П. Макаренко, С. Ларіонова та ін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є теоретичне обґрунтування проблеми ставлення особистості до дійсності.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати наукову літературу з питань ставлення особистості до дійсності.
2. Надати поняття «ставлення».
3. Представити класифікацію ставлень.
4. Розкрити функції ставлень.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичною базою слугувала концепції стосунків між організмом та середовищем В. Бехтерева та загальнопсихологічна концепція ставлень В. М'ясищева.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Методами наукового дослідження були: аналіз, синтез, узагальнення, пояснення, класифікація.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Розглянемо та проаналізуємо феномен «ставлення» та його відмінні характеристики представниками різних напрямів психології.

Як зазначає С. Головін *ставлення* – суб'єктивна сторона відображення особистістю дійсності, результат її взаємодії з навколишнім середовищем. Адже усвідомлення свого ставлення до оточуючого сприяє утворенню певних почуттів та емоцій, що стимулюють діяльність і впливають на розвиток особистісної спрямованості [1].

О. Лазурський та В. Бехтерев були першими, хто використав поняття «*ставлення особистості*» в психологічній науці. Сутність його полягала в тому, що особливість людини як індивіда проявляється через її ставлення до дійсності, а саме її реакції, вподобання, інтереси [2]. Так можна охарактеризувати особистість за допомогою насиченості її життя видами діяльності, те, чим вона цікавиться та чому віддає перевагу.

Ставлення показує внутрішнє значення для особистості певної події чи іншої людини. Так, О. Асмолов вважає, що основою *ставлення особистості* та її зусиль, відносно ситуацій та стосунків, є саме особистісний смисл [3].

О. Ковальов вбачав у *ставленні* всю сутність людини, моральність, життєві принципи, вихованість [4]. Можна сказати, що ставлення відображає виховний вплив середовища, в якому зростає та функціонує особистість.

На думку Ю. Платонова [5] в основі *ставлення* лежить взаємозв'язок внутрішнього та зовнішнього змісту психіки людини, що проявляється у взаємодії з навколишньою дійсністю. Також він наголошує на тому, що ставлення є емоційним окрасом процесу зв'язку особистості з навколишнім світом.

В. Бехтерев у своїй концепції стосунків між організмом та середовищем, наголошував на необхідності активного *ставлення* людини до навколишньої дійсності задля її психічного зростання. Вчений вважав,

що лише за умови взаємозв'язку людини з навколишнім середовищем можливе досягнення найвищого рівня розвитку особистості.

Відносно зв'язку між дитячою грою та відношенням до світу, С. Рубінштейн відзначав, що саме мотиви ігрової діяльності віддзеркалюють *ставлення дітей до навколишньої дійсності*. Тобто в процесі гри діти виконують лиш ті дії, які властиві їх внутрішньому змісту. Діти в своїх обраних ролях мають за мету не скільки досягнення певних цілей, скільки показують своє ставлення до речей та подій [6].

Отже, на основі досліджень науковців в галузі психології, *ставленням* можна назвати індивідуальний суб'єктивний внутрішній стан відносно речей та подій на основі попереднього життєвого досвіду, що певним чином відобразився на свідомості людини.

А. Курова [7] зауважувала, що суб'єктивне *ставлення людини до дійсності* та її мінливості, розкриває внутрішнє задоволення своїм життям.

На її погляд, саме відчуття безпечності свого життя є основою для закладення емоційних та поведінкових компонентів, які формуються в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем та реальних відносин з іншими людьми на основі власних поведінкових установок, стратегій, пріоритетів.

Щодо суб'єктивного благополуччя, яке в свою чергу, напряму впливає на *ставлення особистості до навколишньої дійсності*, Н. Бредберн, Е. Дісі, Е. Дінер, А. Вотерман, К. Ріфф, Р. Райан представляють модель, яка містить в собі наступні складові: конструктивне уявлення про себе та свій життєвий досвід; наявність в житті мети та улюбленої справи; включеність в повсякденне життя; саморозвиток та реалізація свого потенціалу; уміння знаходити спільну мову з людьми, позитивні відносини; здатність притримуватися власних переконань та установок [8].

Ставлення є широким поняттям, воно включає в себе інші близькі за значенням явища. Одним з таких є поняття *соціальна установка*, теорію якої вивів Д. Узнадзе. Він пояснював її «спробою зрозуміти та пояснити активність проявлення психіки, перспективи розвитку та взаємозв'язок з дійсністю» [9]. Тобто, тільки завдяки «включеності» індивідуума в навколишній світ, проявленні свого особистісного відношення до нього, можна повноцінно функціонувати та зростати.

Установка є досить вагомим внутрішнім утворенням, який характеризує психічний стан людини та відношення до об'єктів навколишньої дійсності. П. Горностай та Т. Титаренко вважають, що *установка* – це стан людини, який відповідає попередньому досвіду, реакціям, активності, передбаченні ситуацій та дій, що має на меті задовольнити потреби та бажання в даній ситуації [10].

Вагомий внесок у розвиток наукової думки про ставлення особистості зробив В. М'ясищев. Його загальнопсихологічна концепція ставлень стала фундаментом для подальшого вивчення цієї проблеми в різних аспектах. Він дотримувався думки, що саме ставлення є рушійною силою у поведінкових діях особистості [11].

Ставлення як психологічний феномен має свої відмінні особливості, які характеризують відношення людини до об'єктів дійсності.

В. М'ясищевим [12] представлено класифікацію ставлень особистості, яка передбачає їх розрізнення за наступними компонентами: когнітивний, емоційний та мотиваційно-поведінковий. Розглянемо більш детально кожен компонент.

Когнітивний компонент включає в себе ставлення до суб'єкта:

- *ставлення до себе* – до своєї зовнішності та внутрішньої наповненості, відносно своїх вмінь, реалізованості, статусу, досягнень;
- *ставлення до інших людей* – до найближчого середовища – сім'я, рідні; колеги, друзі, знайомі;
- *ставлення до соціальних груп* – входження в ці групи та відношення до них (професійний колектив, політичні партії, спільноти за інтересами);
- *ставлення до природи* – як цілком до природи, так і до окремих їх мешканців (тваринний та рослинний світ).

Ставлення до об'єктів – мається на увазі до оточуючих нас предметів, благ та всього, що створено людськими руками (одяг, житло, транспорт і т.д.)

Ставлення до подій – це ставлення людини до всього, що відбувається у її власному житті (значущі події, труднощі, зміни), відношення до подій у житті інших людей та загалом подій на макрорівні – місто, країна, планета.

Щодо *емоційного компонента*, то він проявляється в позитивному, негативному, нейтральному чи суперечливому ставленні до навколишньої дійсності, подій та речей.

Мотиваційно-поведінковий компонент розкривається в таких поняттях, як мотиви дій, проявлення вольових якостей, уваги.

Якщо аналізувати наукову діяльність М. Басова з проблеми ставлення, то можна помітити, що на його думку діяльність є результатом взаємодії організму із зовнішнім середовищем.

Досліджуючи явище ставлення до дійсності, варто звернути увагу на внутрішню направленість особистості відносно зовнішнього світу.

Ставлення на погляд О. Алфьорова є центральною частиною психіки і виконує поєднувальну функцію. Він окреслив взаємозв'язок ставлення з наступними компонентами [13]:

- *ставлення та потреби* – потреба є рушійною силою до зміни ставлення до чогось та досягнення мети, а ставлення, в свою чергу, може підштовхнути до задоволення потреб;
- *ставлення та інтерес* – наше ставлення, якщо воно є конструктивним, пробуджує інтерес;
- *ставлення та мотиви* – мотив відіграє визначну роль у формуванні ставлення особистості;
- *ставлення та емоції* – внутрішні переживання та почуття накладають відбиток на формуванні ставлення та закріплюють його;
- *ставлення та здібності* – розвиток здібностей людини залежать від її ставлення, при покращенні здібностей змінюється характер ставлення.

Важливо відзначити внутрішні трансформації, які відбуваються у людини завдяки формуванню *особистісного ставлення до світу*. Г. Гончарова та С. Ларіонов [14] у своєму науковому дослідженні представляють *4 функції системи ставлень особистості*. Розглянемо їх.

1. *Смислоутворююча функція* – полягає в усвідомленні людиною значення того, до чого вона прагне, чому вона віддає цінність та заради чого її діяльність. Ця функція розкриває індивідуальне усвідомлення людиною її ідеалів, життєвих цінностей, соціальних установок, рольових позицій.

2. *Цілеутворююча (спрямовуюча) функція* – передбачає поведінку особистості на основі її набутого досвіду. Саме він є визначним у формуванні ставлень до навколишньої дійсності через емоційне відображення на особистості. Людина завжди намагається спрогнозувати бажаність і результативність своєї мети через ставлення до об'єкта.

3. *Гармонізуюча (інтегруюча) функція* – в ситуації внутрішнього конфлікту та суперечливості ставлення до певного об'єкту, людина буде мати на меті гармонізувати свій психологічний стан, врівноваживши його вирішенням протиріччя.

4. *Опановуюча (долаюча) функція* – дозволяє активно протистояти виникнувши проблемам, боротися з труднощами, долати життєві негаразди, реалізовувати цілі та досягати бажаного. Це дає змогу людині підтримувати внутрішній стан, вміти себе опановувати та контролювати свою поведінку.

Як зазначає Т. Дуткевич, система *внутрішніх ставлень* людини є основою формування її характеру [15]. На її думку, про характер людини можна говорити на основі її *ставлення до наступних елементів життя*:

1. *Інших людей* (проявляючи такі риси характеру, як чесність, щирість, гідність).

2. Діяльності, роботи, захоплення (справедливість, уважність, організованість).

3. Самого себе (сила волі, упевненість в собі, самокритичність).

4. Матеріальних речей (акуратність, гуманність, відповідальність).

Проте варто зауважити, що ставлення не обов'язково буде підкріплюватися поведінкою людини, можлива суперечність між цими двома компонентами. Так, був проведений експеримент відомим психологом Р. Лап'єром («Парадокс Лап'єра»), результати якого показали невідповідність внутрішніх установок людини та її реальних поведінкових дій [16]. Під впливом певних факторів, ситуацій, реакцій, настрою поведінка може в деякій мірі відрізнятись від словесного ставлення людини. А от Д. Маєрс перелічує фактори, які покращують зв'язку «установка-поведінка». У його розумінні, це буде досягнуто, в ситуації зменшення впливу на наші погляди іншими людьми, які можуть змінити нашу поведінку; коли установка буде збігатися з реальними діями; коли установка буде цілісною та стійкою [17]. Це необхідно для покращення відносин між людиною та її оточенням, що зменшить вірогідність стресу та виникнення конфліктів.

Проблематика ставлення в зарубіжній літературі досить чітко розкривається та описується науковцями під поняттям *атитюд*.

В українському психологічному словнику автори дають таке тлумачення поняттю атитюд – це форма психічної активності, фіксована система основних установок особистості, внутрішній стан її готовності, що передуює поведінці, виконанню певних дій і забезпечує цілеспрямований характер їх перебігу[18].

Атитюд (ставлення, установка) було запропоновано Томасом і Знанецьким, давши йому наступне визначення: «це стан свідомості, який регулює та поєднує поведінку та ставлення людини в певних умовах, а також внутрішнє переживання до особистісно значущих та цінних для людини об'єктів [19].

Розглядаючи *особливості ставлення особистості до дійсності*, необхідно звернути увагу на поняття, які в певній мірі близькі за своїм значенням та сутністю: установка, атитюд, соціальна установка.

Установка – це готовність людини до певних реакцій на передбачувані події та представляється в її поведінці в ситуаціях.

Атитюд – це внутрішня сформованість відношення до навколишніх, що передуює реакціям людини.

Соціальна установка – це відношення до об'єктів дійсності, яке склалося на основі попереднього життєвого досвіду [20].

М. Смітом представлена *структура соціальної установки*, яка включає в

себе 3 компоненти: *поведінковий* (внутрішня готовність до певних дій відносно об'єкта), *афективний* (ставлення до об'єкта на рівні почуттів та емоцій) та *когнітивний* (роздуми та знання відносно об'єкта дійсності) [20]. Так можна відзначити, що наше ставлення до дійсності будується на 3 рівнях – «які емоції в мене викликає об'єкт», «що я про нього знаю» та «як я реально поведжуся відносно нього».

До *функції соціальних установок* дослідниками Д. Брунером, М. Смітом та Р. Уайдом віднесені наступні [21].

1. *Адаптивна функція* – розкриває можливість пристосовуватися та прагнути до перемог.

2. *Егозахисна функція* – передбачає розрішення внутрішніх конфліктів особистості, захищаючи від неприємної інформації про цінні об'єкти та самих себе.

3. *Функція самореалізації* – передбачає, що людина визначає для себе важливі об'єкти дійсності та діє певним чином відносно них.

4. *Функція організації знань* – проявляється в тому, що до особистості надходить зовнішня інформація, яка співвідноситься із існуючими в людини мотивами, цінностями, знаннями.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Таким чином, ми вважаємо, що сутність ставлення особистості до дійсності залежить від багатьох факторів. Тим самим, ставлення є змінювальним під впливом як зовнішніх впливів, так і внутрішніх. Ставлення є динамічним процесом, адже за життя людина вчиться підлаштовуватися або відстоювати свої переконання перед іншими, проте в будь-якому випадку з часом змінюються пріоритети та цінності, що теж накладає відбиток на поглядах та відношенні до себе та інших. Необхідність вивчення розробок питання ставлення особистості до дійсності пояснюється кращим розумінням психіки людини, впливу на неї зовнішнього середовища і відповідного ставлення людини до навколишнього світу в цілому. Теоретична база щодо проблеми ставлення особистості до дійсності, почала розроблятися науковцями ще з минулого століття, проте не втрачає своєї актуальності і до сьогодні. Це пояснюється тим, що даний феномен є досить різноплановим та змінюється під впливом соціальних та психологічних чинників, тому потребує подальшого вивчення.

Перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи вищевикладений матеріал, варто зазначити, що дана тема наукової статті варта уваги та потребує подальшого більш детального дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] *Словарь практического психолога* / С. Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, Беларусь: Харвест, 2007.
- [2] А. Ф. Лазурский, *Избранные труды по общей психологии. К учению о психической активности: программа исследования личности и другие работы*. Санкт-Петербург, Россия: Алетейя, 2001, 192 с.
- [3] А. Г. Асмолов, *Личность как предмет психологического исследования*. Москва, Россия: Наука, 1984, 182 с.
- [4] А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев, *Психические особенности человека. Способности*. Ленинград, Россия: ЛГУ, 1960. Т. 2.
- [5] Ю. П. Платонов, *Социальная психология поведения*. Санкт-Петербург, Россия: Питер, 2006, 544 с.
- [6] Д. Эльконин, *Психология игры*. Москва, Россия: Владос, 1999, 360 с.
- [7] А. В. Курова, «Задоволеність життям та суб'єктивне благополуччя особистості», *Вісник Одеського національного ун-ту ім. І. І. Мечникова*, № 4, с. 221–232, 2015. (Серія «Психологічні науки»).
- [8] М. Аргайл, *Психология счастья*. Санкт-Петербург, Россия: Питер, 2003, 324 с.
- [9] Д. Н. Узнадзе, «Основы экспериментальной психологии», *Труды*. Тбилиси, Грузия, Т. II, 1960.
- [10] *Психология личности: словник-довідник*; П. П. Горностая, Т. М. Титаренко; Ред. Київ, Україна: Рута, 2001, 320 с.
- [11] В. Н. Мясищев, «Структура личности и отношения человека к действительности», *Психология личности: тексты*; Ю. Б. Гипперейтер, А. А. Пузыря; Ред. Москва, Россия, 1982.
- [12] В. Н. Мясищев, «Понятие личности и его значение для медицины», *Методологические проблемы психоневрологии*. Ленинград, Россия, 1966.
- [13] А. Д. Алфёров, «Теоретические предпосылки исследования проблемы отношение школьников к учению», *Отношение школьников к учению: межвузовский сб. науч. трудов*. Ростов-н/Дону, Россия: РГПИ, 1985.
- [14] Г. О. Гончарова, С. О. Ларіонов, «Система ставлень особистості: теоретичні аспекти дослідження», *Право і безпека*, № 1(64), с. 130–134., 2017.
- [15] Т. В. Дуткевич, *Загальна психологія. Теоретичний курс: навч. посіб.* Київ, Україна: Центр учбової літ-ри, 2016, 388 с.
- [16] Л. В. Копець, *Класичні експерименти в психології: навч. посіб.* Київ, Україна: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2010, 283 с.

- [17] Д. Майерс, *Социальная психология*; пер. с англ. Д. Майерс. Санкт-Петербург, Россия: Питер Ком, 1998. (Серия «Мастера психологии»).
- [18] Психологічний словник / авт.-упоряд. В. В. Синявський, А. П. Сергеевкова; Н. А. Побірченко; Ред. Київ, Україна: Наук. світ, 2007, 274 с.
- [19] Г. М. Андреева Н. Н. Богомолова, Л. А. Петровская, *Зарубежная социальная психология XX столетия*. Москва, Россия, 2001, 256 с.
- [20] [Л. Е. Орбан-Лембрик](#), *Соціальна психологія: навч. посіб.* Київ, Україна: Академвидав, 2005, 446 с.
- [21] Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая, *Социальная психология личности*. Москва, Россия: 2001, 301 с.

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE CONCEPT «ATTITUDE OF PERSONALITY TO REALITY»

Anna Kovalchuk,

higher education doctor of philosophy

Department of Psychology and Personal Development

Educational and Scientific Institute of Management and Psychology

SIHE «University of Educational Management».

Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9027-2517>

kovalchuk_anna1991@ukr.net

Abstract. This article is devoted to highlighting the theoretical aspects of the problem of the relationship of the individual to reality. On this topic, a scientific and methodological basis for the development of domestic and foreign researchers in this area was analyzed and given. In order to better understand the features of this problem, for a start, we presented a separate interpretation of the concept of relationship, which is the basis for the research base and reveals the internal position on what. On the basis of this concept, the following concepts were characterized: personality attitude, social attitude and attitude, in a certain sense, are essentially similar concepts. For a more detailed compilation of knowledge, it was necessary to consider and analyze the classification of personality relationships, includes 3 components of the personality relationship. It has been established that one of the important aspects of the analysis of the theoretical foundations of the concept of the relationship of personality to reality is the disclosure of the functions of the system of relationships associated with internal changes that occur in the human psyche through his relationship to the external world and to himself. They are the driving force that shapes their consciousness and

behavior. Also, in the study, it is worth paying attention to the existing peculiar relationship between attitudes and needs, interests, motives, emotions and abilities of a person. In the course of our research, scientific sources were studied and generalized and the concept and features of attitudes (attitude) were presented by foreign researchers in the field of psychology, its structural components and functions are closely intertwined with domestic works. As a result of this scientific study, we have established and generalized the theoretical basis of views and opinions on the problem of the relationship of the individual to reality, which is an urgent problem, because it shows what affects the internal state of a person and his external manifestation.

Keywords: personality; attitude; installation; social attitudes; component.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОНЯТИЯ «ОТНОШЕНИЕ ЛИЧНОСТИ К ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ»

Ковальчук Анна Сергеевна,

соискатель высшего образования доктора философии
кафедры психологии и личностного развития
Учебно-научного института менеджмента и психологии
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9027-2517>
kovalchuk_anna1991@ukr.net

Аннотация. Данная статья посвящена освещению теоретических аспектов проблемы отношения личности к действительности. На эту тему были проанализированы и даны научно-методологическую базу разработок отечественных и зарубежных исследователей в данной сфере. С целью лучшего понимания особенностей данной проблемы, для начала мы представили отдельно толкование понятия отношения, являющиеся основой для базы исследования и раскрывает внутреннюю позицию к чему. На основе этого понятия была дана характеристика следующим понятиям: отношение личности, социальная установка и установка, в определенном смысле являются схожими по сути понятиями. Для более детального составления знаний необходимо было рассмотреть и проанализировать классификацию отношений личности, включает в себя 3 компонента отношения личности. Установлено, что одним из важных аспектов анализа теоретических основ понятия отношение личности к действительности является раскрытие функций системы отношений, связанных с внутренними изменениями, которые происходят в психике человека через его отношение к внешнему миру и

к себе. Они являются движущей силой, которая формирует их сознание и поведение. Также в исследовании стоит обратить внимание на существующий своеобразный взаимосвязь отношения и потребностей, интересов, мотивов, эмоций и способностей человека. В ходе нашего исследования было изучено и обобщены научные источники и представлено понятие и особенности атитюды (отношение) зарубежными исследователями в области психологии, его структурные компоненты и функции, достаточно тесно переплетаются с отечественными работами. В результате данного научного исследования нами было установлено и обобщены теоретическую базу взглядов и мнений по проблеме отношения личности к действительности, является актуальной проблемой, ведь показывает, что влияет на внутреннее состояние человека и его внешнее проявление.

Ключевые слова: личность; отношение; установка; социальные установки; компонент.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Slovar' prakticheskogo psihologa / S. YU. Golovin. 2-e izd., pererab. i dop. Minsk, Belarus': Harvest, 2007.
- [2] A. F. Lazurskij, Izbrannye trudy po obshchej psihologii. K ucheniyu o psihicheskoy aktivnosti: programma issledovaniya lichnosti i drugie raboty. Sankt-Peterburg, Rossiya: Aletejya, 2001, 192 s.
- [3] A. G. Asmolov, Lichnost' kak predmet psihologicheskogo issledovaniya. Moskva, Rossiya: Nauka, 1984, 182 s.
- [4] A. G. Kovalev, V. N. Myasishchev, Psihicheskie osobennosti cheloveka. T. 2. Sposobnosti. Leningrad, Rossiya: LGU, 1960.
- [5] YU. P. Platonov, Social'naya psihologiya povedeniya. Sankt-Peterburg, Rossiya: Piter, 2006, 544 s.
- [6] D. El'konin, Psihologiya igry. Moskva, Rossiya: Vlados, 1999, 360 s.
- [7] A. V. Kurova, «Zadovolenist zhyttiam ta subiektyvne blahopoluchchia osobystosti», Visnyk Odeskoho natsionalnoho un-tu im. I. I. Mechnykova, № 4, s. 221–232, 2015. (Seriiia «Psykhologichni nauky»).
- [8] M. Argajl, Psihologiya schast'ya. Sankt-Peterburg, Rossiya: Piter, 2003, 324 s.
- [9] D. N. Uznadze, «Osnovy eksperimental'noj psihologii», Trudy. Tbilisi, Gruzija, T. II, 1960.
- [10] Psykhologhiia osobystosti: slovnyk-dovidnyk; P. P. Hornostaia, T. M. Tytarenko; Red. Kyiv, Ukraina: Ruta, 2001, 320 s.
- [11] V. N. Myasishchev, «Struktura lichnosti i otnosheniya cheloveka k dejstvitel'nosti», Psihologiya lichnosti: teksty; YU. B. Gipperejter,

- A. A. Puzyreya; Red. Moskva, Rossiya, 1982.
- [12] V. N. Myasishchev, «Ponyatie lichnosti i ego znachenie dlya medicyny», Metodologicheskie problemy psihonevrologii. Leningrad, Rossiya, 1966.
- [13] A. D. Alfèrov, «Teoreticheskie predposylki issledovaniya problemy otnoshenie shkol'nikov k ucheniyu», Otnoshenie shkol'nikov k ucheniyu: mezhvuzovskij sb. nauch. trudov. Rostov-n/Donu, Rossiya: RGPI, 1985.
- [14] H. O. Honcharova, S. O. Larionov, «Systema stavlen osobystosti: teoretychni aspekty doslidzhennia», Pravo i bezpeka, № 1(64), s. 130–134, 2017.
- [15] T. V. Dutkevych, Zahalna psykholohiia. Teoretychnyi kurs: navch. posib. Kyiv, Ukraina: Tsentr uchbovoi lit-ry, 2016, 388 s.
- [16] L. V. Kopets, Klasychni eksperymenty v psykholohii: navch. posib. Kyiv, Ukraina: Vyd. dim. «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2010, 283 s.
- [17] D. Majers, Social'naya psihologiya; per. s angl. D. Majers. Sankt-Peterburg, Rossiya: Piter Kom, 1998. (Seriya «Mastera psihologii»).
- [18] Psykholohichni slovnyk / avt.-uporiad. V. V. Syniavskiy, A. P. Serheenkova; N. A. Pobirchenko; Red. Kyiv, Ukraina: Nauk. svit, 2007, 274 s.
- [19] G. M. Andreeva N. H. Bogomolova, L. A. Petrovskaya, Zarubezhnaya social'naya psihologiya XX stoletiya. Moskva, Rossiya, 2001, 256 s.
- [20] L. E. Orban-Lembryk, Sotsialna psykholohiia: navch. posib. Kyiv, Ukraina: Akademydav, 2005, 446 s.
- [21] E. P. Belinskaya, O. A. Tihomandrickaya, Social'naya psihologiya lichnosti. Moskva, Rossiya: 2001, 301 s.

*Стаття надійшла до редакції
16 січня 2021 року*